

2.3.2005

1594/4/03

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kaija Tanttinen-Laakkonen

LAPSEN KARSASTUKSEN HOITO (seloste)

Vanhemmat arvostelivat Loviisanseudun terveydenhuollon kuntayhtymän vastaavana lääkärinä toimineen ylilääkärin menettelyä. Ylilääkäri oli, vetoamalla Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän käytäntöön karsastavien lasten hoidossa, evännyt heidän yksivuotiaalta tyttäreltään hoidon ja kieltäytynyt antamasta maksusito umusta yksityisen silmätautien erikoislääkärin vastaanotolle. Kantelijoiden käsityksen mukaan yksivuotiaan lapsen karsastus, joka ei parane itsestään, kuuluu julkisen terveydenhuollon vastuulle.

Loviisanseudun terveyskeskuksen neuvolalääkäri oli todennut lapsella hoitoa vaativaa karsastusta. Hän teki lapsesta lähetteen Helsingin yliopistollisen keskussairaalan silmätautien poliklinikalle. Lähetete kuitenkin palautettiin lähettäneelle lääkärille saatekirjein.

Saatekirjeessä todettiin, että Loviisan käytännön mukaan neuvolaikäiset lapset, joilla todetaan karsastusta tai epäillään toiminnallista heikkonäköisyyttä, lähetetään yksityisen silmälääkärin vastaanotolle, jossa tapahtuu myös silmälasien määrääminen ja mahdollinen peittohoito. Kirjeessä todettiin edelleen, ettei lasta koskeneesta lähetteestä käynyt ilmi sellaista asiaa, jonka perusteella primääritutkimus olisi tullut suorittaa yliopistollisen keskussairaalan silmäpoliklinikalla. Saatekirjeessä todettiin vielä, että osastonlääkäri oli ollut yhteydessä lapsen isään ja kehottanut tätä mitä pikimmin hakeutumaan yksityisen silmälääkärin vastaanotolle hoidettavien silmäsairauksien poissulkemiseksi ja tarvittaessa amblyopian hoidon aloittamiseksi.

Lähetteen palauttamisen yhteydessä osastonlääkäri ilmoitti lapsen isälle, että Loviisanseudun terveyskeskuksessa karsastavat tai muuten näköseulassa kiinni jääneet lapset ohjataan ensisijaisesti yksityiselle silmälääkärille. Hän oli kuitenkin vielä pyytänyt isää varmistamaan, antaisiko terveyskeskus maksusitoumuksen yksityisen silmälääkärin vastaanotolle.

Vanhempien otettua yhteyttä Loviisanseudun terveydenhuollon kuntayhtymään ja pyydettyä suullisesti maksusitoumusta, tuolloin kuntayhtymän vastaavana lääkärinä toiminut ylilääkäri kieltäytyi sitä antamasta eikä vanhempien pyynnöstä huolimatta antanut kirjallista päätöstä maksusitoumuksen epäämisestä. Tässä yhteydessä ylilääkäri lähetti

vanhemmille tiedoksi karsastuspoliklinikan erikoislääkärin kanssa käymästään puhelinkeskustelusta laatimansa muistion.

Muistiossaan ylilääkäri totesi mm. seuraavaa. Karsastuspoliklinikan resurssit riittävät vain lekkaushoidon suorittamiseen ja seurantaan sekä tutkimuksiin, kun näöntarkkuuden selvittämisessä tai peittohoidon toteuttamisessa on erityisiä ongelmia. Perusselvityksen, näöntarkkuuden seuranta ja rutiinomainen peittohoidon toteutus tulee tehdä yksityissektorilla. Erikoislääkärin mukaan kustannukset tulevat vanhempien vastattaviksi. Mikäli perheellä on taloudellisia ongelmia, oman kunnan sosiaalitoimesta on mahdollista saada avustusta kuluihin.

Oikeusasiamies Paunio totesi päätöksessään mm. seuraavaa.

Vastuu lapsen hoidosta

Oikeusasiamiehen käsityksen mukaan julkisessa terveydenhuollossa noudatettu sellainen käytäntö on lain vastainen, jossa suljetaan erikoissairaanhoidon palvelujen piiristä kokonaan määrättyjä sairauksia, esim. nyt kysymyksessä olevien kaltaisten karsastuspotilaiden tutkimus, hoito ja seuranta sekä ohjataan heidät omalla kustannuksellaan yksityissektorille.

Asiakirjoista saadun selvityksen mukaan karsastava lapsi tarvitsi kiistattomasti erikoissairaanhoidoa. Erikoissairaanhoidosta huolehtiminen kuuluu kunnan järjestämisvelvollisuuteen.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin alueella noudatettiin karsastavien lasten hoidossa käytäntöä, joka perustui sairaanhoitopiirin sairaaloiden ja sen alueen terveyskeskusten edustajien vuonna 1997 yhteisesti sopimaan, vastaavan ylilääkärin selvityksessään kuvaamaan hoitoketjuun.

Lähete voitiin siten palauttaa terveyskeskukseen, koska palauttaminen tapahtui sairaanhoitopiirissä sairaaloiden ja sen alueen terveyskeskusten sopiman hoitoketjun mukaisesti. Yhteisesti sovitun hoitokäytännön tarkoituksena oli oikeusasiamiehen käsityksen mukaan mitä ilmeisimmin ollut erikoissairaanhoidon porrastaminen tarkoituksenmukaisesti erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon välillä niin, että potilaita hoidetaan oikeassa paikassa oikeaan aikaan.

Asianmukaisena informaationa lähetettävälle terveyskeskuslääkärille oikeusasiamies ei kuitenkaan voinut pitää saatekirjeessä ollutta yksipuolista tietoa siitä, että neuvolaikäiset lapset, joilla todettiin karsastusta tai epäiltiin toiminnallista heikkonäköisyyttä, lähetettiin yksityisen silmälääkärin vastaanotolle. Vaikka informaatiossa tältä osin ei otettu kantaa kustannuskysymyksiin, siitä saattoi oikeusasiamiehen mielestä perustellusti saada sen käsityksen, että karsastuspotilaiden tutkimus ja hoito yksityissektorilla tapahtui aina potilaan omalla kustannuksella. Potilaalla on oikeus itse valita, käyttääkö hän julkisen vai yksityisen terveydenhuollon palveluja. Asianmukaiseen informaatioon olisikin oikeusasiamiehen käsityksen mukaan kuulunut kertoa myös vanhempien mahdollisuudesta kääntyä heidän niin halutessaan terveyskeskuksen puoleen maksusitoumuksen saamiseksi

yksityissektorilla tapahtuvia silmälääkärissä käyntejä varten. Saatekirjeessä olisi oikeusasiamiehen mukaan ollut tarkoituksenmukaista viitata myös sairaanhoitopiirissä sovittuun karsastuspotilaiden hoitoketjuun.

Erikoissairaanhoitolain mukaan henkilön kotikunnan on huolehdittava siitä, että henkilö saa tarpeellisen erikoissairaanhoidon tuon lain mukaisesti. Kunnan erikoissairaanhoitolain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtiosuuslaista annettua lakia. Kunnan järjestäessä palveluja suunnittelu- ja valtiosuuslaissa tarkoitetulla tavalla esim. yksityiseltä palvelujen tuottajalta on palvelujen käyttäjältä perittävä samat maksut ja korvaukset kuin kunnan tai kuntayhtymän itse järjestämistä vastaavista palveluista.

Oikeusasiamiehen käsityksen mukaan Loviisanseudun terveydenhuollon kuntayhtymän olisi, saatuaan tietää lähetteen palauttamisesta, tullut ryhtyä toimenpiteisiin tarpeellisen erikoissairaanhoidon järjestämiseksi lapselle jollakin suunnittelu- ja valtiosuuslaissa säädetyllä vaihtoehtoisella tavalla esimerkiksi ostamalla palvelut yksityiseltä palvelujen tuottajalta.

Ylilääkärin antamasta selityksestä ilmenee, että Loviisanseudun terveydenhuollon kuntayhtymään tullaan luomaan hoitoketjun mukainen järjestelmä, jossa terveyskeskuksen vastaava lääkäri voi kotikunnan puolesta myöntää maksusitoumuksen yksityiselle silmälääkärille karsastuksen tutkimiseksi, hoitamiseksi ja seuraamiseksi. Ylilääkärin mukaan lapsen äidin kanssa oli sovittu yksityisellä silmälääkärillä käynnistä aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta perheelle jälkikäteen. Myös seuraavaa kontrollikäyntiä varten oli sovittu maksusitoumuksen myöntämisestä.

Ylilääkäriltä sittemmin puhelimitse saatujen tietojen mukaan luotu hoitoketju on toiminut hyvin. Ylilääkärin mukaan hoitotakuu tuo kuitenkin muutoksia hoitoketjuun siten, että erikoissairaanhoito vastaa karsastuspotilaiden hoidosta.

Maksusitoumuksen epääminen

Oikeusasiamiehen käsityksen mukaan ylilääkärin olisi tullut antaa lapsen vanhemmille kirjallinen päätös maksusitoumuksen epäämisestä. Kirjallisella ja hallintomenettelylain edellyttämällä tavalla perustellulla päätöksellä olisi voinut olla vanhemmille merkitystä heidän arvioidessaan niitä oikeusturvakeinoja, joita heidän käytössään oli ja joihin he halusivat maksusitoumuksen epäämisen johdosta mahdollisesti turvautua.

Toimenpiteet

Kantelussa esiin tuotu epäkohta on Loviisanseudun terveydenhuollon kuntayhtymän ja lapsen hoidon osalta saadun selvityksen mukaan korjaantunut. Tämän vuoksi asia ei antanut oikeusasiamiehelle aihetta muihin toimenpiteisiin kuin että hän saattoi esittämänsä käsitykset karsastuspotilaiden hoidosta ja lähetteen palauttamisen yhteydessä annettavasta asianmukaisesta informaatiosta Loviisanseudun

terveydenhuollon kuntayhtymän ja Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin tietoon.

Hän saattoi lisäksi ylläkäarin tietoon esittämänsä käsityksen velvollisuudesta antaa maksusitoumuksen epäämistä koskeva päätös kirjallisesti.